

บทที่ ๔

แนวทางการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อ พระพุทธศาสนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

ในบทที่ ๔ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวทางการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในตัวบุคคลและรูปแบบวิธีการสร้างเครือข่าย โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ แนวทางการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อ พระพุทธศาสนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก แนวทางการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน พบว่า มีความคิดเห็นในทางที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ แนวทางการปฏิบัติงานในส่วนของคณะสงฆ์จะยึดตามแผนยุทธศาสตร์ ๖ ด้าน ที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นยุทธศาสตร์จะใช้ใน ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญได้กล่าวว่า “การสร้างเครือข่ายที่ผ่านมาจัดอยู่ในรูปแบบของปัจเจกชนพยายามที่จะปกป้องพุทธศาสนาในกรณีที่ว่ามีเหตุการณ์เกิดขึ้น ทั้งนี้ ถ้ามองถึงบทบาทในเรื่องของสตรีที่ผ่านมายังไม่เห็นในลักษณะนี้ ดังนั้นแนวทางต่อไปที่จะต้องวางคืองาน ๖ ด้านของคณะสงฆ์จะมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปองค์กรพุทธศาสนาเกิดขึ้นรวมทั้งพุทธมณฑลจะต้องวางแผนจะมียุทธศาสตร์ในการที่จะคุ้มครองพุทธศาสนา ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการร่างยุทธศาสตร์ ซึ่งในยุทธศาสตร์ จะถูกกำหนดไว้และจะเป็นยุทธศาสตร์ที่จะใช้ไปอีก ๒๐ ปี และยุทธศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้นจะใช้ในปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ซึ่งจุดนี้จะเป็นโอกาสดีที่จะเกิดการร่วมประสาน เช่น การจัดตั้งไวยาวัจกร ตั้งกรรมการทุกวัด เพื่อให้ช่วยผดุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาในจุดนี้ จึงเป็นแผนยุทธศาสตร์ซึ่งจะต้องดำเนินการเพราะว่าที่ผ่านมาได้เล็งเห็นในหลาย ๆ จุดว่า ไม่มีระบบระเบียบ ไม่มีที่มาที่ไป ถ้าหากมีแผนยุทธศาสตร์มีการปฏิรูปองค์กรพุทธศาสนาขึ้นมาจะมีการชี้แจงบอกตั้งแต่ประวัติของวัด แผนยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้านจัดต้องมีการดำเนินการอย่างครอบคลุมแผนยุทธศาสตร์จะเป็นจุดกำหนดเพราะว่าที่ผ่านมาวัดไม่ได้มีการ

ดำเนินงานที่เป็นแบบแผนจึงไม่ได้งบประมาณในการอุดหนุนวัด ต่อไปเมื่อใช้ยุทธศาสตร์ตัวนี้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน ดังนั้นการปฏิบัติงานต่อไปจะต้องมีแผนยุทธศาสตร์เป็นตัวกำหนดเป็นต้นนำ”^๑

สำหรับการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีนั้น “ผู้เป็นสตรีที่เป็นผู้นำจะต้องมีความตั้งใจจริงมีความศรัทธามีความตั้งมั่นมีอุดมการณ์และต้องหาคนที่มีอุดมการณ์เดียวกันมาร่วมกันทำกิจกรรมและอาจจะเริ่มจากองค์กรของตัวเองก่อนให้เข้าใจในหลักการเดี๋ยวก่อน สร้างภายในองค์กรของตัวเองก่อนแล้วค่อยขยายออกไปสร้างเครือข่ายด้านนอก ปัจจุบันมีหลาย ๆ องค์กรที่เริ่มสนับสนุนการปกป้องพระพุทธศาสนา”^๒ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นได้กล่าวว่า “แนวทางในการสร้างเครือข่ายจะเป็นการปลูกจิตสำนึกและการเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น เห็นผู้ได้บังคับบัญชาประพฤติไม่ดี ก็จะแนะนำตักเตือนสอนให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนเองปลูกจิตสำนึกส่งเสริมในสิ่งที่ดี ปัจจุบันศาสนาถูกแทรกแซงได้ง่าย ดังนั้น สารสำคัญที่สุดคือเราต้องปลูกจิตสำนึกของตัวเองและผู้อื่น ทุกคนต้องรู้จักคิดเอง เริ่มจากสร้างเด็ก ๆ ให้มีจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่ที่บ้านและการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ โดยการนำหลักธรรมเข้ามาช่วยเพราะธรรมะจะช่วยปลูกจิตสำนึกให้ศาสนานั้นคง ซึ่งเทศบาลมีการเชิญชวนให้เข้าวัดฟังธรรมในการสงฆ์พระธาตุและเทศบาลและร่วมส่งเสริมทุกกิจกรรมของวัดการสร้างเครือข่ายจะสามารถช่วยศาสนาให้มั่นคงได้จะต้องมีการรวมกลุ่มกันปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งคิดว่าการสร้างเครือข่ายทำได้ไม่ยากหากเป็นเครือข่ายที่เป็นรูปแบบและไม่เป็นรูปแบบสามารถสร้างผ่านกลุ่มต่าง ๆ ที่มีการจัดตั้งไว้อยู่แล้ว แล้วค่อยขยายออกไปโดยนำเรื่องศาสนาเข้าไปเสริมสร้างด้วย เพราะการจะจัดตั้งเครือข่ายผู้นำสตรีด้านพระพุทธศาสนาโดยตรงจะต้องใช้เวลาแต่หากประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีการจัดตั้งอยู่แล้วจะเป็นการง่ายที่จะสร้างเครือข่ายพระพุทธศาสนาโดยอาศัยจากสิ่งที่มีอยู่เดิมแล้วค่อยพัฒนาให้ดีขึ้น”^๓

ในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางการสร้างเครือข่าย ๓ แนวทาง ดังนี้ “แนวทางในการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีในการปกป้องพระพุทธศาสนา มีแนวทางที่หลากหลาย ซึ่งจะแยกเป็น ๓ แนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง สร้างเครือข่ายรวมกับเครือข่ายพุทธสมาคมที่มีอยู่ ซึ่งขณะนี้อค์กรที่เป็นพุทธสมาคมมีอยู่บ้างแต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด ตัวอย่างเช่น องค์กรพุทธสมาคมของจังหวัดต่าง ๆ มีสตรีเข้ามาเป็นผู้นำค่อนข้างเยอะหลายจังหวัดเข้ามาเป็นนายก เช่น จังหวัดเชียงใหม่จังหวัดลำปาง จะมีนายกเป็นสตรีทำให้เห็นว่าสตรีมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และแนวทางคือพุทธสมาคมชาวพุทธที่จะขับเคลื่อนงานของพระพุทธศาสนาทั้งหมด แต่ปัจจุบันอาจจะขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างคนจึงยังไม่ทราบว่ามียุทธศาสตร์หน้าที่จะอะไร ซึ่งวัตถุประสงค์ของพุทธสมาคม

^๑ สัมภาษณ์ พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ, รองเจ้าคณะอำเภอ/รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตานุยุต, ดร., ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ นางสาวพัชรา จันทศิริ, รองปลัดเทศบาลตำบลป่าซาง, วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง คือการช่วยกันที่จะกระจายงานด้านพระพุทธศาสนา ปกป้องคุ้มครองเผยแผ่หลักธรรมเข้าสู่ประชาชน ถ้าหากว่ากระบวนการนี้ท้องถิ่นได้เข้าไปส่งเสริมให้การสนับสนุนร่วมกันเป็นสมาชิกในเบื้องต้นและอาจจะเข้าไปเป็นคณะกรรมการในแต่ละระดับแล้วค่อยขยายผลไปสู่ระดับจังหวัดขยายไปอำเภอพุทธสมาคมประจำอำเภอ อำเภอก็เอาท้องถิ่นต่าง ๆ เข้ามาเป็นกรรมการเป็นสมาชิกต่อไปก็ขยายไปสู่เทศบาล และตำบลเพื่อร่วมการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาได้ ในเป้าหมายคือสมาคมชาวพุทธได้เกาะกลุ่มกันซึ่งคิดว่าการกระจายไปในระดับตำบลนั้นจะเป็นองค์กรที่เข้มแข็งมาก โดยเฉพาะสตรีจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในพุทธสมาคมทุกแห่ง เพราะสตรีจะขับเคลื่อนงานได้คล่องแคล่วด้วยกัน บุรุษก็อาจจะเข้ามาช่วยวางแผนได้ซึ่งจากการร่วมงานในหลายพื้นที่จะเห็นได้ว่าสตรีจะขับเคลื่อนด้วยดี และนี่คือหลักการในการดำเนินงานเดิมมาขยายงานเพิ่มงานให้ครอบคลุม ทุกท้องถิ่นทุกชุมชน โดยใช้องค์กรเดิมแต่เข้าไปช่วยกันขยาย แต่ทั้งนี้ ทั้งนั้นจะให้บุคลากรในท้องถิ่นมาทำอาจจะไม่เข้าใจกันทั้งหมดทุกแห่งเพราะเรายังไม่ได้ประชาสัมพันธ์ชี้แจงความเข้าใจอย่างน้อยก็คณะกรรมการต้องมีแนวคิดที่จะขยายงานในการที่จะทำให้มันกว้างขึ้น ต้องรับมวลสมาชิกให้เยอะขึ้นให้มาสอดคล้องกับการที่ท้องถิ่นมีความต้องการในการที่จะเข้ามาร่วมคือองค์กรใดมีส่วนร่วมเยอะ ๆ คุยกันจนตกผลึกในการที่จะขับเคลื่อนงานมันก็จะไปได้ดี แต่ถ้าหากองค์กรไหนมีบุคลากรน้อยและขาดการสนับสนุนมันก็จะไม่เติบโตมันจะอยู่กับที่ อันนี้จึงเป็นองค์กรหนึ่งที่ยกตัวอย่างคือพุทธสมาคมที่ท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมได้ พุทธสมาคมไม่ใช่ส่วนของภาคราชการเป็นเอกชน ซึ่งได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจากกระทรวงมหาดไทยเป็นสมาคมเหมือนกับมูลนิธิสมาคมต่าง ๆ ในองค์กรการกุศลก็สามารถช่วยขับเคลื่อนได้โดยไม่ต้องอาศัยหน่วยงานราชการเข้าไปช่วยเหลือมากแต่มีการขับเคลื่อนโดยมวลสมาชิก และในแนวทางที่สอง คือการใช้วิกฤติให้เป็นโอกาสในการจัดตั้งเครือข่ายจากกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง คือถ้าภาวะของพุทธศาสนาถ้าหากว่าถึงจุดหนึ่งแล้วมันจะก่อให้เกิดการรวมตัวกันของชาวพุทธโดยอัตโนมัติ แต่ว่ามันค่อนข้างจะยากและมันอาจจะต้องใช้เวลาคืออีกฝ่ายหนึ่งคือต้องเติบโตมาจากท้องถิ่นทุก ๆ แห่ง เช่น เทศบาลตำบลต่างต้องจับกลุ่มกันหมายความว่าในเทศบาลหนึ่ง ในองค์กรหนึ่ง สตรีที่ปฏิบัติหน้าที่มีการศึกษาธรรมะตรี โท เอก การปฏิบัติธรรมจะต้องเกาะกลุ่มกันแล้วก็ขยายวงกว้างจะเป็นเครือข่ายต่าง ๆ ในหน่วยงานในท้องถิ่นนี้อาจจะจับมือกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นอื่นจากภายในอำเภอก่อนจะตั้งเป็นทีม ตั้งวัตถุประสงค์มาพูดคุยกันเมื่อจัดตั้งแล้วก็ขยายจากท้องถิ่นนี้ ไปอำเภอนี้ ถึงอำเภอนั้นและขยายงานแปลว่ามันค่อนข้างจะลำบากแล้วเจ้าของการบริหารจัดการต้องทำความเข้าใจและต้องจับกลุ่มมาทำพูดคุยมีพันธะสัญญากันเพื่อขับเคลื่อนงานวัตถุประสงค์มีอะไรต้องมีบุคคลที่จะเป็นผู้นำในการที่จะเริ่มต้นใหม่ที่คนในบุคลากรท้องถิ่นบางท่านมีความรู้ความสามารถเยอะแต่อาจจะยังไม่มีใครไปจุดประกายให้เกิดในลักษณะกลุ่มในลักษณะนี้จะเป็นจุดที่มีความมั่นคงไม่ใช่ชั่วคราวหรือองค์กรที่ยั่งยืนแต่ว่ามันจะเกิดขึ้นยากและแนวทางที่สาม การสร้างเครือข่ายโดยการมีส่วนร่วมของสำนักงานพระพุทธศาสนา กล่าวคือ สำหรับ

การดำเนินงานในส่วนของการบริหารของสำนักงานพระพุทธศาสนาอาจจะมีอีกสายหนึ่งที่จะดำเนินการจัดปฏิบัติธรรมให้กับบุคลากรในท้องถิ่นในตำบลในเทศบาลต่าง ๆ จัดทำโครงการให้สตรีมาปฏิบัติธรรม ต้องมีการพูดคุยและจัดตั้งกลุ่มเป็นเครือข่ายมีอาสาสมัครพุทธศาสนาคืออาสาสมัครเป็นชาวพุทธเป็นอาสาสมัครที่ช่วยกันขับเคลื่อนงานช่วยกันสอดส่องสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ช่วยกันปิดเป่าแก้ไข ปัญหาช่วยกันทำงานด้านต่าง ๆ ให้มันดีขึ้นหรือเมื่อสมัครเป็นอาสาสมัครแล้วอาจจะตั้งเป็นเครือข่ายของทุกอำเภอทุกตำบลและอาจจะมีการตั้งคณะกรรมการในรูปแบบของการขับเคลื่อนได้ ซึ่งในจังหวัดลำพูนสำนักงานพระพุทธศาสนา กำลังจะเริ่มในการที่จะเข้าไปสอดแทรกในโครงการรักษาศีล ๕ อย่างน้อยที่สุดเข้ามาเป็นสมาชิกและเป็นหูเป็นตาอันไหนที่ไม่ถูกต้องก็แจ้งให้มีการแก้ไขก็จะดีขึ้นอันนี้จึงจะเป็นส่วนหนึ่ง สมมุติสำนักงานพุทธตั้งองค์กรไม่เฉพาะท้องถิ่นไปให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันเป็นสมาชิกก่อน และเป็นคณะกรรมการเลือกตั้งมาขับเคลื่อน มีการประชุมกันในการวางแผนการขับเคลื่อนก็จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีและท้องถิ่นจะมีงานท้องถิ่นอย่างชัดเจน เช่น การจัดให้มีการสงฆ์พระธาตุทุกปี ทำโครงการเพื่อให้รู้ว่าเทศบาลนั้นทราบ จังหวัดมีโครงการอะไรที่สนับสนุนงานพระพุทธศาสนา ให้เป็นภาพรวมออกมาก็จะทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนทำให้คนมาสนับสนุนงานพระพุทธศาสนา ที่การจัดระบบของเรานั้นสามารถทำได้อย่างหลากหลายและก็อยู่ที่บุคคลด้วยเราจะทำหรือไม่ ถ้าเป็นชาวพุทธก็ต้องเสนอความคิดเห็นอันไหนที่ดีงามก็เสนอสำนักงานพุทธถึงว่าเป็นหน่วยงานที่มันสนองงานพระพุทธศาสนาโดยตรง”^๔

ขณะเดียวกันได้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลท่านอื่น กล่าวคือ “สตรีเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ๔ ผู้ซึ่งต้องมีหน้าที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาพระพุทธศาสนาจะสูญหายไปจากโลกนี้ก็เพราะพุทธบริษัท ๔ ไม่ประพฤติตนอยู่ในศีล ในธรรม และในการที่จะสร้างเครือข่ายต้องพิจารณาเป็นเบื้องต้นว่ากลุ่มของผู้นำสตรีถ้ามีเครือข่ายในส่วนของการเป็นผู้นำของท่านอยู่แล้ว สิ่งที่จะสำคัญให้เขาสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาก็คือเรื่องของวัตรปฏิบัติหรือการปฏิบัติธรรมะของผู้นำเหล่านี้เมื่อผู้นำสตรีมีคุณธรรมจริยธรรมอาจจะไม่ใช่ว่าการเข้าวัดตลอดถ้าผู้นำเหล่านี้เปิดใจ เปิดโอกาสและสร้างกลุ่มขึ้นมาเหมือนกลุ่มองค์กรพิทักษ์พระพุทธศาสนาผู้นำสตรีสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรพิทักษ์พุทธศาสนาซึ่งจังหวัดลำพูนมีพุทธสมาคมอยู่ จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาว่ามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร กับชุมชนอย่างไร กับสังคมอย่างไร ถ้าสามารถชี้ให้ผู้นำเหล่านี้แล้วก่อตั้งเครือข่าย และต้องค้นหาผู้ที่จะมาเป็นประธานเครือข่ายหรือแกนนำอย่างน้อยต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพมีบารมีและมีชื่อเสียง เพราะว่าหากเอาผู้นำสตรีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาโดยที่ผู้คนไม่รู้จัก การยอมรับก็ไม่เกิด แต่สมมติว่ายกตัวอย่างเมื่อเอ่ยชื่อของบุคคลนั้น ทั้งจังหวัดรู้จักผู้นำชุมชนรู้จักนั่นคือจุดขายที่จะเกิดขึ้น แต่การที่จะหาใครมาเป็น

^๔ สัมภาษณ์ นายประพันธ์ คำจ้อย, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน, วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ผู้นำนอกจากชื่อเสียงบารมีต้องมีความสามารถมีความเสียสละจึงจะทำได้ ซึ่งหวังว่าอยากเห็นผู้นำสตรีที่จะสามารถสร้างเครือข่ายหรือร่วมกับองค์กรพิทักษ์พระพุทธศาสนาจัดกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม”^๕

สำหรับการสร้างเครือข่ายการในการบำรุงพระพุทธศาสนานั้น “เป็นสิ่งที่ทำได้ยากแต่ก็มีโอกาสที่จะเป็นไปได้ แม้ว่ามันอาจจะไม่เข้มแข็งพอ เพราะสตรีกับพุทธศาสนาเป็นการประพัตติที่เป็นไปได้ยาก ในการสร้างเครือข่ายจะต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งอาจจะต้องใช้ผู้มีอำนาจในระดับสูงเป็นการนำอย่างจริงจังในส่วนพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง สิ่งที่ได้คือการส่งเสริมความรู้ของตนเองผ่านเครือข่ายต่าง ๆ เช่นเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายของเยาวชน เครือข่ายของสตรี และปัญหาที่ผ่านมามีคนที่ไม่ค่อยมีการศึกษาจะถูกครอบงำได้ง่ายจึงเกิดการทะเลาะกัน ดังนั้นสิ่งที่ตนเองทำจะต้องศึกษาหาความรู้เพื่อนำไปสู่เผยแพร่ให้กับผู้อื่น”^๖ อย่างไรก็ตาม “หากต้องการเครือข่ายผู้นำสตรีขึ้นในจังหวัด ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาน่าจะทำได้ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการจัดองค์กรสตรีขึ้นในตำบล แต่ถ้าหากจะให้มีการสตรีปกป้องพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังเพราะอาจจะเป็นไปได้ เพราะต้องชักจูงหน่วยงานอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งองค์กรส่งเสริมบทบาทสตรีได้มีการช่วยเหลืออนุเคราะห์ และดูแล แต่ในองค์กรสตรีจะให้ความคุ้มครองแก่สตรี แต่ในทางศาสนาโดยตรงยังไม่ค่อยมีโอกาส แต่ถ้าหากโอกาสที่จะเป็นไปได้ แต่สิ่งที่น่าจะทำได้ ผู้นำข้อมูลเหล่านี้ไปพูดคุยกับองค์กรว่าเราจะทำให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้เป็นภารกิจอีกด้านหนึ่ง เพราะว่าถ้าหากจะให้เป็นการดำเนินงานเดี่ยวก็คงอาจจะไม่ครอบคลุม ดังนั้น ควรเริ่มสร้างจากเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น แต่ก็ต้องใช้เวลามากพอสมควร”^๗

ในส่วนของปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กล่าวไว้ว่า “แนวทางในการสร้างเครือข่ายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะต้องเริ่มจากเรื่องอื่นคือการจะทำอะไรแล้วให้คนเห็นตามด้วยเขาต้องรู้สึกว่าเขาเห็นชอบด้วยคือเขารู้สึกดีด้วย เขารู้สึกว่าเขาได้อะไรด้วย เขาจะเห็นชอบวันนี้ถ้าเราลุกขึ้นมาแล้วเราบอกว่าเราจะปฏิบัติธรรมเพื่อที่จะทำให้ทุกคนได้ดีมีเป็นนามธรรม เมื่อเป็นนามธรรมมันก็จะทำได้ยากเพราะแค่คนในองค์กรของเราอย่างเดียวทำได้ยากเลย ดังนั้น เราจะต้องทำให้เขาเห็นองค์กรแห่งนี้ทำแล้วได้อะไรมันถึงจะเป็นเครือข่ายได้แต่สิ่งหนึ่งที่มันจะตามมาได้ก่อนคือการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยกตัวอย่างหากปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ้งห้วยช้างว่าให้ต้องปฏิบัติธรรม มันจะไม่เข้าใจมันจะไม่เข้าใจ แต่ถ้าหากว่าองค์กรที่องค์กรการบริหาร

^๕ สัมภาษณ์ ดร.ไพรินทร์ ฌ วันนา, นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา, วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ นางกรรณา จันทรเสนา, ประธานสภาเทศบาลตำบลหนองล่อง, วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ นางวาสนา สรณคมน์, หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง, วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ส่วนจังหวัด มีการปฏิบัติธรรมมีความโดดเด่นและมีความน่าสนใจมาก เมื่อเขาเกิดความสนใจเขาก็จะตามดูรายละเอียดและดูว่าคืออะไรมันถึงจะเกิด เหมือนหลักของพระพุทธเจ้าก่อนที่จะทำอะไรจะต้องให้เกิดศรัทธาก่อน แล้วจึงเกิดวิริยะไปต่อได้ แต่หากศรัทธาไม่เกิดก็จะเป็นความเพียรที่จะทำ เพราะฉะนั้นเรื่องเหล่านี้มันต้องเป็นเรื่องที่เอาหลักพระพุทธศาสนามาจับว่าเราจะสร้างเครือข่ายได้ เขาต้องรู้สึกศรัทธาในสิ่งที่เขากระทำด้วย เมื่อเขารู้สึกว่าทำแล้วดี เพราะทุกวันนี้นโยบายที่ส่งไปให้หน่วยงานต่าง ๆ ทำเพราะเป็นนโยบาย ผู้ปฏิบัติที่ถูกสั่งบางเรื่องอาจจะทำคือต้องทำไม่ทำไม่ได้ แต่จะเป็นในลักษณะคือทำให้มันจบจบไป มันจึงไม่ได้อะไร แต่สมมุติว่าถ้าเราไปสร้างให้ผู้นำเหล่านั้นรู้สึกศรัทธาที่จะทำสิ่งเหล่านี้และรู้สึกอยากทำสิ่งเหล่านั้นนั่นแหละมันถึงจะเกิดความสำเร็จ นั่นคือสิ่งที่โจทย์ของผู้เกี่ยวข้องว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายโดยเอามาแคบกว่านี้เป็นเครือข่ายที่สุดแล้วมันก็คือเอกสารกระดาษ แต่การที่มันจะเกิดได้จริงมันต้องไปปลูกศรัทธาก่อนเพราะปลูกศรัทธาอย่างที่เป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำทุกวันนี้ในทางโลกที่เห็นแล้วเกิดผลคือการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืององค์กรนี้นำเรื่องการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองทุกวันเมื่อทุกคนเห็นว่าดีจึงเริ่มทำต่อกันมา เพราะทุกคนรู้ว่าต้องทำก็ทำไปก็รู้สึกสนุกรู้จักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ตอนนี้ไปในไหนทุกคนก็ใส่ชุดพื้นเมืองจึงถูกฝังเข้าไปอยู่ในจิตวิญญาณและกระจากผลออกไปข้างนอกว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองก็สะท้อนถึงเรื่องของการรักษาและทำกันอย่างพร้อมเพรียงและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือผู้ที่ทำก็จะเกิดความชื่นชมและมีเสียงชื่นชมสะท้อนออกไปทุกคนที่รู้สึกชื่นชมว่าทำได้ดีทำได้จริงจึงเกิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นสนใจที่จะทำองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นก็เริ่มทำจนกระทั่งผู้ว่าที่อยู่ปัจจุบันท่านก็ใส่ผ้าพื้นเมือง เพราะฉะนั้นนี่คือสิ่งที่เราเรียกว่าเครือข่ายอย่างยั่งยืนคือเครือข่ายที่ไม่ต้องมาบอกว่าเขาเป็นเครือข่าย แต่เรารู้ว่ามันเริ่มจากเรา ปฏิบัติธรรมก็เช่นกันการที่เราต้องการให้คนหันมาช่วยกันทำนุบำรุงศาสนา มาช่วยกันเผยแผ่ศาสนาช่วยกันสืบทอดพุทธศาสนา เราต้องเอาศรัทธาให้เขารู้สึกก่อนว่าทำไมเขาถึงต้องทำนุบำรุงศาสนา เกิดอะไรขึ้นถ้าเขาไม่ทำ แล้วจะเกิดอะไรขึ้นถ้าเค้าว่าไม่ทำก็ไม่เห็นเดือดร้อนอะไร แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ทำแล้วเขารู้สึกว่าดีขึ้น เขาซาบซึ้งเขารู้สึกว่าต้องทำทุกคนต้องหาคำตอบมันถึงต้องมีระบบว่าการจัดการที่จะสร้างให้เกิดความศรัทธาเชื่อว่าหลายคนต้องการสิ่งยึดเหนี่ยว แต่ถ้าหาที่ยึดเหนี่ยวผิด ก็จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะฉะนั้นหาที่ยึดไม่ถูกไม่เจอ พอไม่เจอเราก็จะบอกว่ามาจับมือกับเรานะแล้วจะดีขึ้น เขาก็จะถามว่าเราดีจริงหรือเปล่าถ้าดีจริงเขาก็จะตามมาเพราะฉะนั้นสิ่งที่มองบอกว่ากระบวนการที่สร้างความเข้มแข็งภายในของเราให้เกิดขึ้นกับองค์กรก่อนที่จะไปสร้างเครือข่ายข้างนอก เพราะเราเห็นตัวอย่างจากการทำวัฒนธรรมชุมชนด้วยการแต่งกายผ้าพื้นเมืองสิ่งที่เราทำแล้วเขาเรียกขานหมายถึงว่าเขารู้สึกดีด้วย เขาถึงเรียกขาน แต่ถ้าเราเอาไปยื่นเมื่อไหร่เขาจะไม่สนใจ ฉะนั้น มองว่าทุกคน ๆ ต้องช่วยกัน สมมุติคนที่สนิทกันเห็นเราปฏิบัติโอกาสที่ถ่ายทอดไปสู่กันจะมีมาก เพราะว่าแน่นอนว่าศีลไม่เสมอกันคบกันยากหรือแค่สิ่งต่างกันอยู่แต่มันพร้อมที่จะดึงขึ้นมา ด้วยความที่เรารู้สึกคุ้นเคยและชื่นชม

ต่อกัน เรารู้สึกศรัทธาต่อเขาความสัมพันธ์มันจะมาก่อน มันมาแล้วมันจะเกิดความศรัทธา เราเป็นชาวพุทธ แต่เราไม่ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาศาสนาก็จะหายแน่นอน ดังนั้นจึงควรเริ่มที่ตัวเราก่อนและเมื่อคนที่เริ่มตัวเองก่อนเกิดขึ้นเยอะที่สุดแล้ว มันก็จะเกิดเป็นเครือข่ายและจะเกิดความยั่งยืนเพราะทุกคนลุกขึ้นมาทำเหมือนกันและใครที่ไม่ทำก็จะเกิดความแปลกแยก ดังนั้นการประพฤติปฏิบัติธรรม เรื่องของการที่จะสร้างศรัทธาต่อกันต้องเอาสิ่งอะไรที่เป็นศูนย์กลางของจิตใจเอามา เช่นตัวอย่างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ทำเอาเรื่องความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของวัดพระธาตุหริภุญชัยเป็นศูนย์กลาง ถ้าเป็นเรื่องพระสงฆ์ก็จะเป็นครูบาเจ้าศรีวิชัยก็จะเป็นจุดที่จะหลอมความศรัทธาของผู้คน ถ้าเป็นบุคคลก็ควรเป็นพระนางจามเทวีที่เป็นแกนกลางในการหลอมศรัทธา เพราะเราเอาแกนกลางตัวนี้มาหลอมศรัทธาทุกคนก็พร้อมที่จะถวายเพื่อสิ่งนี้ ปัจจุบันวัดพระธาตุหริภุญชัยไม่จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์เพราะคนมีศรัทธาก็จะหลั่งไหลกันมา แม้กระทั่งทุกวันนี้สิ่งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดทำคือ การฟ้อนถวาย และประชาชนและศรัทธาเข้ามากันเอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดแค่จัดโครงการให้มีการฟ้อนถวาย เพื่อประชาชนทราบก็มาพร้อมกันทั้งเมือง และโครงการต่อไปที่จะทำการฟ้อนถวายในวันพระแม่แห่งเมืองของพระนางจามเทวี จากการยกตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าประชาชนมาพร้อมกันเพราะใช้ความศรัทธาไม่ต้องใช้เงิน ตัวอย่างของครูบาศรีวิชัยลูกศิษย์ของครูบาศรีวิชัยทุกปีถึงวันเกิดครูบาศรีวิชัยเหล่าลูกศิษย์ก็จะหลั่งไหลกันมาและวันนี้ถ้าเราเรื่องพุทธศาสนาเราควรนำเอาสามองค์ตัวหล่อหลอมศรัทธาก็จะดึงคนกลับเข้ามาสู่พุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น เช่นตัวอย่างของพระนางจามเทวีต้องการที่จะปฏิบัติธรรมบูชาพระองค์เพราะเราเชื่อว่าพระนางจามเทวีเป็นผู้นำพระพุทธศาสนามาประดิษฐาน ณ ลำพูน แต่เรายังไม่เคยทำเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาถวายพระนางจามเทวี เพราะฉะนั้นถ้าเราถือโอกาสตรงนี้หลอมศรัทธาคนโดยพระนางจามเทวีเป็นแกนกลางทุกคนที่ศรัทธาเจ้าแม่ก็ควรแสดงความศรัทธาต่อท่านต้องรู้ว่าควรทำอะไรถวายท่าน สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะถวายปฏิบัติตามท่านคือท่านปฏิบัติธรรม เพราะฉะนั้นถ้าเราใช้ประเด็นนี้เป็นตัวรับกระบวนการที่จะเกิดในเชิงการสร้างเครือข่ายก็จะเกิดได้ง่าย เพราะถ้าหากเราไปเชิญชวนเขาแล้วบอกให้คนรอว่าเราจะสำเร็จเมื่อไหร่มันคงต้องใช้เวลาอีกนาน แต่ถ้าเราหลอมศรัทธาเอาสิ่งที่เขาศรัทธามาเป็นแกนกลางร่วมกันมันอาจจะเกิดได้ง่าย”^{๔๔}

แนวทางและบทบาทความสามารถของการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรี ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญได้กล่าวถึงว่า (๑) วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย (๒) สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมเป็นเอกภาพ (๓) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม (๔) ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก และผู้นำสตรีจะใช้ความรู้ความสามารถในการช่วยสร้างเครือข่ายด้วย

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางนิชาดา สุริยะเจริญ, ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

(๑) ทุกหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการ กำหนดนโยบายและวางแผนการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและวัฒนธรรมให้แก่ สังคมอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (๒) มีการพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการงานส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม มีระบบบริหารจัดการทางวิชาการ การวิจัย การพัฒนามาตรฐานด้านการส่งเสริม คุณธรรม มีหลักสูตรมีระบบกำกับติดตามและประเมินผลคุณธรรมและความสมานฉันท์ สอดคล้องกับ ข้อมูลข้อเท็จจริงในพื้นที่ และ(๓) มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย เพิ่มขึ้นทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”^๙ สำหรับแนวทางในการขับเคลื่อนงานด้าน พระพุทธศาสนานั้น “ภาคของเยาวชนก็มีส่วนสำคัญเยาวชนที่เป็นนักศึกษาหรือแม้แต่ในโรงเรียนก็ เตรียมผลักดันให้เขาได้รับรู้ในสิ่งที่ถูกถูกต้องจริง ๆ ให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเอาหลักธรรมที่ปฏิบัติง่าย ๆ เข้าสู่ชีวิตของเขาจริง ๆ และพยายามที่จะดึงเยาวชนเหล่านั้นออกจากเรื่องที่ทำให้เกิดความรุนแรง เรื่องของสื่อที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ให้เยาวชนได้ ตระหนักว่าสิ่งใดที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับชีวิต ขณะนี้สำนักงานพุทธศาสนาได้ขับเคลื่อน งานของการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาสูตรสถานศึกษาได้ทำข้อตกลงความร่วมมือต่อกันบาง แห่งได้ให้เด็กนักเรียนไปเรียนรู้ร้อยเปอร์เซ็นต์ในหลักสูตรธรรมศึกษา ตรี โท เอก เพื่อให้เกิดความรู้ ทางพระพุทธศาสนา แต่ขณะเดียวกัน บุคลากรต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานอื่น ๆ หรือสำนักงานพุทธต้อง พยายามหาสิ่งที่จะให้เขาเรียนรู้ หน่วยงานต้องถูกปล่อยให้ละเลยต้องมีการขับเคลื่อนทุกองค์การพหุ จะทำงานเดินหน้าและมีความมั่นคงขึ้น และแนวทางในการขับเคลื่อนในภาคส่วนของบุคลากรที่ ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน คือจะต้องหาแนวร่วม ซึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์ หน่วยราชการ ทั้งหัวหน้าส่วนต่าง ๆ และส่วนของเอกชน เจ้าของบริษัท แนวทางเพื่อการมีส่วนร่วมอาจจะจัด กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในนิคมในที่ที่มีความเหมาะสมใจ ๆ ที่สามารถจะมาร่วมกิจกรรมได้ คิดว่าจะสามารถค่อย ๆ ขยับงานพระพุทธศาสนาในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้ แต่ว่าสำนักงานพุทธ จะต้องทำและหาวิธีการที่หลากหลายต้องมีความคิดริเริ่มในการที่จะทำแต่ถ้าสำนักงานพุทธศาสนาอยู่ อย่างนี้ก็คงจะต่างคนต่างอยู่ก็อาจจะทำให้พุทธศาสนานั้นไม่ได้รับการพิทักษ์เท่าที่ควร ไม่ได้รับการ ปกป้องเท่าที่ควรอย่างน้อยที่สุดถ้าหากว่าทุกคนที่เป็นชาวพุทธได้เรียนรู้ได้มาพูดคุยกันได้ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ก็จะเกิดความรักในพระพุทธศาสนาที่จะต้องคิดเพื่อปกป้องและพระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาสากลเป็นศาสนาที่มีเหตุผล เป็นที่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก แม้แต่สหประชาชาติก็ยกย่อง พระพุทธศาสนา เช่น ยกย่องวันวิสาขบูชาเป็นวันสากลสำคัญของโลก ดังนั้น คนที่ศึกษาหันมานับถือ ศาสนาพุทธมากขึ้น แม้แต่ประเทศอิตาลีได้ประกาศให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และจากพุทธโอวาทของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้แก่พุทธศาสนิกชนว่า ให้ทุกคนทำความดีให้มีความ

^๙ สัมภาษณ์ นางปาลิดา ธนาตย์ชโยดม, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลบ้านธิ, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

เมตตากรุณาอย่าทำร้ายกัน นี่คือหลักการของชาวพุทธมีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน และให้ละเว้นความชั่วทำแต่ความดีทำจิตใจของเราให้เป็นสุขสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นหลักการที่สุดยอดของศาสนาถ้าทุกคนในโลกนี้ทำแบบนี้จะไม่มีใครเห็นชกกัน ทำร้ายใส่ร้ายกัน จะไม่กระทำการที่ไม่ดีต่อกัน โลกก็จะเกิดความสงบสุขอย่างแน่นอน”^{๑๐}

สรุปได้ว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูนนั้น สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

๑) สร้างเครือข่ายจากความสัมพันธ์ส่วนตัวภายในองค์กรให้สำเร็จก่อนแล้วขยายไปสู่ชุมชนและสู่จังหวัด ทั้งนี้ ผู้นำสตรีต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและต้องปลูกจิตสำนึก สร้างศรัทธาให้เกิดในตัวบุคคลและการเป็นแบบอย่างที่ดีให้ได้ก่อน เพื่อให้บุคคลอื่น ๆ เกิดความเชื่อมั่นต่อตัวบุคคลแล้วปฏิบัติตามและจะเป็นหนทางนำไปสู่การสร้างกลุ่มเครือข่ายต่อไป

๒) การหลอมรวมกันของเครือข่ายเดิมและนำเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าไปเสริมเพิ่มอาทิ การหลอมรวมกับกลุ่มเครือข่ายของพุทธสมาคม หรือองค์กรพิทักษ์พระพุทธศาสนา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายที่สร้างอาจเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

๓) สร้างเครือข่ายโดยใช้วิกฤติให้เป็นโอกาส สร้างกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วนำเหตุการณ์นั้นไปเป็นสาเหตุเพื่อขอความร่วมมือในรวบรวมสมาชิกสร้างเครือข่าย

๔) สร้างเครือข่ายโดยการหล่อหลอมความเชื่อและศรัทธาในศาสนบุคคลหรือบุคคลสำคัญอันเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในจังหวัดลำพูน มาเป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างเครือข่ายอาทิ ครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาขาวปี พระนางจามเทวี เพื่อการนำไปสู่การจัดกิจกรรมแล้วรวบรวมสมาชิกจากเหตุปัจจัยนี้

๕) สร้างเครือข่ายจากความร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนา ด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่าน ธรรมศึกษา ตีพิมพ์ เอก

อย่างไรก็ตาม ในการสร้างเครือข่ายอาจจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีภาวะผู้นำหรือมีอำนาจในระดับสูงเป็นแกนนำเพราะบุคคลเหล่านี้จะมีศักยภาพในการรวบรวมกำลังพลและมีความน่าเชื่อถือของตัวบุคคลรองรับ

๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาในจังหวัดลำพูน ยังมีความเข้มแข็งในระดับที่ความมั่นคง แม้ว่าจะไม่เท่ากับอดีตที่ผ่านมาก็ตาม ทั้งนี้ เกิดด้วยเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกภายในคือจำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนลดน้อยลง ทำให้บุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ขาดแคลน

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายประพันธ์ คำจ้อย, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน, วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ไม่เพียงพอ และอีกประเด็นคือ เกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ในปัจจุบันได้น้อมเอียงไปกับเรื่องของทางโลก คือยึดติดในเรื่องของวัตถุมากกว่าที่จะใช้วัตรปฏิบัติของตนเองเพื่อการสั่งสอนหลักธรรมที่ถูกต้องตามหลักของพุทธศาสนา และด้วยเหตุของการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและเทคโนโลยี หมายถึงการดำรงความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันถูกพัฒนาและปรับเปลี่ยนกับของทางโลกเยอะขึ้น และประเด็นที่สาม คือเรื่องของสถาบันการศึกษาซึ่งการศึกษาในปัจจุบันเป็นการเปิดกว้างให้กับพระสงฆ์มากจึงทำให้สถาบันพุทธศาสนาที่ต้องการบุคลากรมาสืบต่อน้อยลงคือโอกาสทางเลือกของพระสงฆ์ที่จะสึกไปเพื่อประกอบอาชีพทางโลกมีเยอะขึ้น แล้วปัจจัยภายนอกคือกฎระเบียบนโยบายของภาครัฐที่เข้ามาดูแลบริหารจัดการในปัจจุบัน ไม่ได้เอื้อประโยชน์หรือสนับสนุนงานด้านการเสริมสร้างความมั่นคงของพุทธศาสนา และยังมีการตัดลดงบประมาณเพื่อการสนับสนุนลง และในส่วนของคุณุศล ยังขาดความรู้ด้านพระพุทธานุสา และขาดเข้าใจในเรื่องของกฎระเบียบพระสงฆ์ บางครั้งใช้ภาพต่างๆ ที่ตนเองคิดว่าไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ไปสร้างกระแส โดยไม่ได้ศึกษาว่าสิ่งที่พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่นั้น ถูกตามหลักพระวินัยหรือไม่ เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามมิให้ปฏิบัติหรือไม่ จึงเป็นกระแสความเปลี่ยนแปลงทางโลกที่ทำให้พระพุทธานุสาในจังหวัดลำพูนไม่คงที่ แต่ขณะเดียวกันความหนาแน่นของพุทธศาสนิกชนยังคงมีอยู่เหมือนเดิมเป็นแต่เพียงว่าขาดความหนักแน่นเท่านั้น

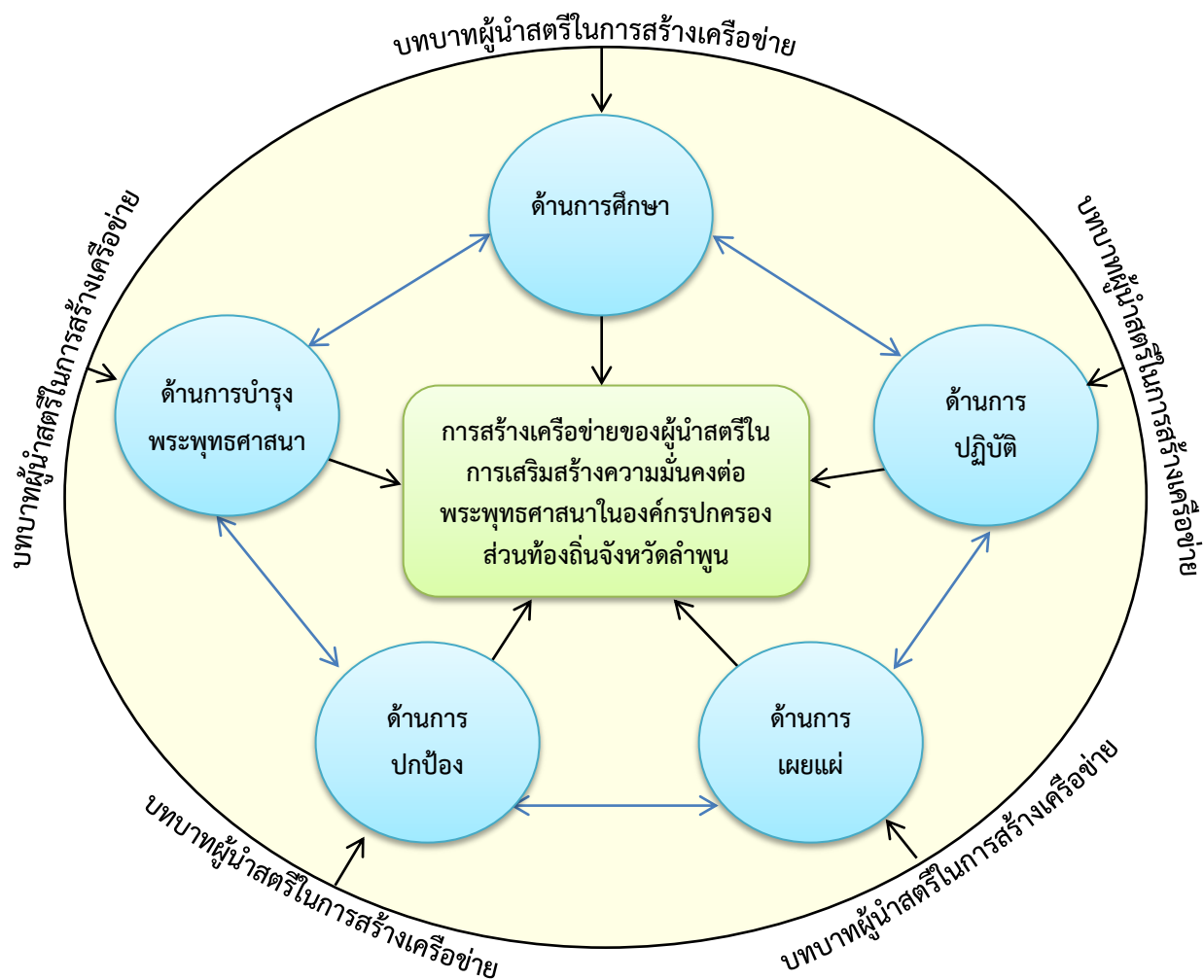
สำหรับบทบาทของผู้นำสตรีในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อพระพุทธานุสาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในสองส่วน ส่วนหนึ่งเป็นบทบาทระดับปัจเจก คือ การประพฤติปฏิบัติต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธานุสาด้วยการเข้าวัด ทำบุญ สักการะพระพุทธานุสา เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาและเป็นภรรยาที่ดีของสามี และอีกบทบาทหนึ่งคือ บทบาทตามภาระหน้าที่ในการบริหารงานขององค์กร ซึ่งต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ได้กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่ง ขณะเดียวกันได้นำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธานุสา มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตกับการปฏิบัติงาน จนกระทั่งสามารถเป็นบุคคลต้นแบบที่มีความดีพร้อม มีความน่าเชื่อถือของตัวบุคคล และแบบอย่างให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติตาม หลักธรรมที่พบว่ามีการนำมาใช้คือ หลักของศีล ๕ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักอิทธิบาท ๔ และหลักอริยสัจ ๔ ทั้งนี้ มีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญาในการคิดและไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจให้หน้าที่การงาน

สำหรับกระบวนการในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อพระพุทธานุสาของผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ด้านการศึกษา ด้านการปฏิบัติ ด้านการเผยแพร่ ด้านการปกป้องพระพุทธานุสาและด้านการบำรุงพระพุทธานุสา ผู้นำสตรีได้มีการปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกด้าน และมีการแบ่งปันถ่ายทอดไปสู่ผู้ได้บังคับบัญชา สู่หน่วยงาน สู่ประชาชนในชุมชน ซึ่งวิธีการก็ต้องเริ่มจากการวางรากฐานด้านความรู้ให้แตกฉาน ด้วยการศึกษาหาความรู้ เมื่อเข้าใจจะนำไปสู่การปฏิบัติจริง ทั้งฝึกจากสภาพแวดล้อมที่ต้องเผชิญในแต่ละวัน และฝึกโดยการนั่งสมาธิภาวนา เมื่อตนเองประพฤติดีสามารถนำหลักธรรมต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์จนผู้อื่นได้เห็นถึงความสำเร็จ ก็จะเกิดการถ่ายทอด

ไปยังผู้ที่สนใจ และจะเกิดการขยายตัวไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดเป็นกระบวนการที่เข้มแข็งด้วยตัวของมันเอง

ในส่วนของแนวทางการสร้างเครือข่ายของผู้นำสตรีในการเสริมสร้างความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูนนั้น ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของการสร้างเครือข่ายและกระบวนการในการสร้างเครือข่ายซึ่งเครือข่ายอาจเกิดได้ยากแต่ก็ผู้ให้ข้อมูลหลักได้มองว่า สามารถเกิดขึ้นได้และแนวทางการสร้างเครือข่ายอาจเกิดขึ้นได้จาก ๕ แนวทาง ประกอบด้วย ๑) สร้างเครือข่ายจากความสัมพันธ์ส่วนตัวภายในองค์กรให้สำเร็จก่อนแล้วขยายไปสู่ชุมชนและสู่จังหวัด ทั้งนี้ ผู้นำสตรีต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและต้องปลูกจิตสำนึก สร้างศรัทธาให้เกิดในตัวบุคคล และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้ได้ก่อน เพื่อให้บุคคลอื่น ๆ เกิดความเชื่อมั่นต่อตัวบุคคลแล้วปฏิบัติตามและจะเป็นหนทางนำไปสู่การสร้างกลุ่มเครือข่ายต่อไป ๒) การหลอมรวมกันของเครือข่ายเดิมและนำเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าไปเสริมเพิ่ม อาทิ การหลอมรวมกับกลุ่มเครือข่ายของพุทธสมาคม หรือองค์กรพิทักษ์พระพุทธศาสนา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายที่สร้างอาจเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ๓) สร้างเครือข่ายโดยใช้วิกฤติให้เป็นโอกาส สร้างกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว นำเหตุการณ์นั้นไปเป็นสาเหตุเพื่อขอความร่วมมือในรวบรวมสมาชิกสร้างเครือข่าย ๔) สร้างเครือข่ายโดยการหล่อหลอมความเชื่อและศรัทธาในศาสนบุคคลหรือบุคคลสำคัญอันเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในจังหวัดลำพูน มาเป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างเครือข่าย อาทิ ครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาขาวปี พระนางจามเทวี เพื่อการนำไปสู่การจัดกิจกรรมแล้วรวบรวมสมาชิกจากเหตุปัจจัยนี้ และ๕) สร้างเครือข่ายจากความมื่อกับสำนักงานพระพุทธศาสนา ด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่าน ธรรมศึกษา تري โท เอก

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย